

**CENTRUL NAȚIONAL DE
EVALUARE
ȘI EXAMINARE**

**DIRECȚIA GENERALĂ EDUCAȚIE
ȘI ÎNVĂȚARE
PE TOT PARCURSUL VIEȚII**

**MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI**

**CONCURSUL PENTRU OCUPAREA POSTURILOR
DIDACTICE/ CATEDRELOR DECLARATE
VACANTE/ REZERVATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL
PREUNIVERSITAR**

**PROGRAMA
PENTRU**

**DISCIPLINA
TERAPIA EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ
ȘI INTEGRATĂ**

A. NOTĂ DE PREZENTARE

Prezenta programă se adresează cadrelor didactice care doresc să participe la concursul pentru ocuparea posturilor/catedrelor vacante din învățământul preuniversitar, la disciplina Terapia Educațională Complexă și Integrată, absolvenți ai liceelor pedagogice, ai învățământului postliceal și ai învățământului universitar de scurtă durată, având ca scop pregătirea și evaluarea capacităților și competențelor acestora.

Terapia Educațională Complexă și Integrată este o ramură a psihopedagogiei speciale care abordează complex și integrativ programele educațional terapeutice pentru valorificarea resurselor de învățare prin: stimulare cognitivă, ludoterapie, terapie educațională, activități de socializare și formarea autonomiei personale a copilului/elevului oferind o largă deschidere spre normalizarea condițiilor de viață.

Cadrele didactice care participă la concursul pentru ocuparea posturilor/catedrelor vacante din învățământul preuniversitar la disciplina Terapia Educațională, Complexă și Integrată pot ocupa următoarele posturi/catedre:

- educatoare/educator;
- educatoare/educator/itinerant/de sprijin;
- învățător-educator;
- învățător itinerant/de sprijin.

Prezenta programă de concurs este elaborată în acord cu legislația în vigoare și cu programele școlare care se aplică în învățământul special.

Aspecte fundamentale vizate de programă

- Cunoașterea conținuturilor științifice fundamentale și a tendințelor în psihopedagogia specială.
- Cunoașterea specificului învățării, educării, compensării/recuperării, integrării copiilor cu cerințe educative speciale (CES)
- Evaluarea și monitorizarea progresului educațional, ca o consecință a procesului de învățământ desfășurat în școala specială sau în școala de masă pe tot parcursul școlar.

- Creșterea calitatii actului educational prin perfecționarea resursei umane în domeniul educației speciale.
- Proiectarea și implementarea activității specifice, diferite, în funcție de particularitățile biopsihosociale ale copiilor/elevilor/tinerilor cu CES de integrare școlară și socială a copiilor cu CES în școala de masă sau în comunitate.
- Dezvoltarea competențelor metodice și metodologice ale cadrelor didactice din învățământul special și special integrat.

B. COMPETENȚELE SPECIFICE

Competențele și conținuturile din programă sunt proiectate în conformitate cu abordarea curriculară sistemică, în realizarea activităților didactice și vizează:

- cunoașterea conținuturilor științifice,
- înțelegerea principiilor didacticii generale și specifice, cunoașterea documentelor școlare reglatoare,
- capacitatea de proiectare și realizare a demersului didactic trans-, inter-, multidisciplinary,
- capacitatea de proiectare și realizare a evaluării competențelor dobândite de elevi,
- capacitatea de a adecva demersurile didactice la particularitățile de vârstă și psihoindividuale ale elevilor,
- capacitatea de a construi un climat educativ, interactiv, de cooperare stimulativ, de creștere a eficienței rezultatelor activităților didactice.
- Capacitatea de a proiecta și desfășura activități educaționale – terapeutice cu elevi/copii/tineri cu CES.
- Capacitatea de a implementa strategii privind integrarea educațională și inserția socială a elevilor/copiilor cu CES.

C. TEMATICA ȘTIINȚIFICĂ LA DISCIPLINA TERAPIA EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

- I. Terapia educațională complexă și integrată ramură a Psihopedagogiei speciale
 1. Terapia educațională. Caracterul complex și integraționist al acesteia.
 2. Valențele educaționale ale terapiilor.
 3. Tehnicile educațional-terapeutice.

4. Tipuri/module de activități educațional-terapeutice. Competențe specifice fiecărui tip de activitate.

II. Rolul și locul psihopedagogiei speciale în cadrul științelor educației. Cadrul conceptual și terminologia specifică

1. Psihopedagogia specială - statutul interdisciplinar și relațiile acesteia cu psihologia, pedagogia și alte științe.
2. Psihopedagogia specială - conținut, structură, finalități.
3. Statutul interdisciplinar, relațiile cu psihologia, pedagogia și alte științe.

III. Etiologia specifică diferitelor tipuri de deficiențe

1. Rolul factorilor endogeni și exogeni în modificările morfofuncționale ale sistemului nervos central, ale analizatorilor și ale aparatului fonoarticular.
2. Cauzele și frecvența diferitelor tipuri de deficiențe.

IV. Factorii și etapele dezvoltării copilului/elevului cu dizabilități

1. Factorii care condiționează dezvoltarea copilului/elevului. Relația dintre factorii ereditari, factorii de mediu și factorii educaționali. Raportul specific dintre acestia în cazul copiilor/elevilor cu dizabilități.
2. Etapele dezvoltării ontogenetice și caracterizarea lor în plan psihosomatic.
3. Structura și formele de manifestare ale personalității copilului/tânărului cu dizabilități.

V. Particularitățile dezvoltării psihofizice și sociale ale copiilor/elevilor cu dizabilități.

1. Trăsături de specificitate ale evoluției psihofizice a copiilor/elevilor cu dizabilități.
2. Individualizarea comunicării pe tipuri de deficiențe.
3. Consecințe ale manifestării deficienței în procesul de dezvoltare, adaptare, integrare socială a copiilor.

VI. Integrarea copiilor/ elevilor cu CES în școala de masă

1. Conceptele de integrare și incluziune. Forme ale integrării.

2. Modalități de favorizare a integrării copiilor cu deficiențe în școala de masă prin: depistare precoce a deficienței, intervenție timpurie, educație preșcolară, debut școlar în școala de masă, trasee educaționale compatibile cu tipul și gradul de deficiență.
3. Limitele integrării școlare.

VI. Modalități și tehnici ale activităților educațional-terapeutice

1. Stimulare cognitivă

- a) Rolul activităților cognitive în educația specială a copiilor/elevilor cu CES.
- b) Conținutul activităților cognitive.
- c) Activitățile educațional-terapeutice și rolul acestora în organizarea cunoașterii. Elementele diferențiale față de activitatea de predare.
- d) Formarea abilităților senzorial-perceptive.
- e) Structurile de activitate pentru formarea conceptelor fundamentale: sortarea, gruparea, asocierea, corespondența unu la unu, ordinea numerică, ș.a.
- f) Formarea, dezvoltarea, restructurarea proceselor-activităților psihice prin exerciții senzorio - motorii și perceptive și importanța acestora în învățare. Structura generală a exercițiilor și activităților.
- g) Activități de consolidare a achizițiilor dobândite prin activități complementare de stimulare/dezvoltare cognitivă .

2. Ludoterapia

- a) Jocul ca proces de învățare și de recuperare în cadrul acțiunii de terapie educațională integrată.
- b) Modalități de realizare a jocului. Valențe educative ale jocului.
- c) Jocuri didactice și activități de loisir realizate cu copiii/elevii cu CES în activitatea de învățare și în terapia educațională integrată.

3. Terapia ocupațională

- a) Terapia ocupațională. Rolul și funcțiile terapiei ocupaționale.
- b) Desfășurarea procesului de terapie ocupațională.
- c) Tipuri și forme de organizare a terapiei ocupaționale. Strategii educațional-terapeutice.

- d) Conținutul, obiectivele și valențele educațional-terapeutice ale diferitelor tipuri de activități de terapie ocupațională.

4. Terapia psihomotricității și abilitarea manuală

- a) Activitatea motorie și învățarea.
- b) Conținutul, obiectivele și modalitățile de evaluare a activităților de abilitare manuală.
- c) Structura psihomotricității. Obiective și instrumente de evaluare.
- d) Metodologia terapiei educaționale a psihomotricității.
- e) Corelarea conținuturilor din sfera abilitării manuale cu formarea și consolidarea componentelor de profesionalizare.

5. Formarea autonomiei personale și sociale

- a) Autonomia personală și socială și integrarea în comunitate.
- b) Formarea comportamentelor de autoservire, igienă personală, securitate, deplasare. Obiective și structuri de activități educațional-terapeutice.
- c) Formarea comportamentului social: competențe sociale, deplasare, mobilitate în comunitate, utilizarea resurselor comunității. Obiective și structuri de activități educațional-terapeutice. Integrarea socială.

D. BIBLIOGRAFIE PENTRU TEMATICA ȘTIINȚIFICĂ LA DISCIPLINA TERAPIA EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

1. Boici Gherghina, Stănică Ilie – Evaluarea copiilor cu CES în perspectiva integrării, Timpul, Reșița, 1998
2. Boșcaiu Emilia – Prevenirea și corectarea tulburărilor de vorbire în grădinițele de copii, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973
3. Bratu Hristu, Popescu Eugenia, Șerban Filoftea – Activități de joc și recreativ distractive, Editura Didactică și Pedagogică RA, București, 1994
4. Cozma Adrian – Psihopedagogia comunicării la copii cu dizabilități mintale, Editura RAR, București, 2008
5. Gherguț Alois, Neamțu Cristina – Psihopedagogia specială. Ghid practic pentru învățământul deschis la distanță, Editura Polorom, Iași, 2000
6. Gherguț Alois – Sinteze de psihopedagogie specială, Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice, Editura Polorom, Iași, 2005

7. Gherguț Alois – Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale, Strategii diferențiate și incluzive în educație, Editura Polorom, Iași, 2006
8. Green Cristofer, Chee Kit – Să înțelegem ADHD, Editra Aramis, București, 2009
9. Golu Pantelimon, Zlate Mielu, Verza Emil – Psihologia copilului. Manual pentru clasele a XI-a-școli normale, Editura Didactică și Pedagogică București, 1996
10. Kulcsar Tiberiu – Factorii psihologici ai reușitei școlare, București, Editura Didactică și Pedagogică , 1978
11. Mușu Ionel, Taflan Aurel (coord.) – Terapia educațională integrată, Editura Pro Humanitate, București, 1997
12. Păunescu Constantin, Mușu Ionel – Psihopedagogia specială integrată. Handicapul mintal. Handicapul intelectual, Pro Humanitate, București, 1997
13. Peeters Theo – Autismul. Teorie și intervenție educațională, Editura Științele Educației, 2009
14. Popovici Doru Vlad – Dezvoltarea comunicării la copiii cu deficiențe mintale, Ed. Pro Humanitate, București, 2000
15. Popovici Doru Vlad – Orientări teoretice și practice în educația integrată, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2007
16. Preda Vasile – Psihopedagogia intervenției timpurii la deficienții vizuali, PUC, Cluj Napoca, 2002
17. Preda Vasile – Intervenția precoce în educarea copiilor deficienți vizuali, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj Napoca, 1999
18. Preda Vasile (coord.) – Elemente de psihopedagogie specială. Cercetări fundamentale și aplicate, Editura Eikon, Cluj Napoca, 2007
19. Radu Gheorghe – Psihopedagogia dezvoltării școlarilor cu handicap, Editura Didactică și Pedagogică București, 1999
20. Radu Gheorghe – Psihologie școlară pentru învățământul special. Sinteze, Editura Fundației Humanitas, București, 2001
21. Stănică Ilie, Mușu Ionel, Popa Mariana, Popovici Doru Vlad, Rozorea Anca – Psihopedagogia specială - Deficiența senzorială, Pro Humanitate, București, 1997
22. Ștefan Mircea – Educarea copiilor cu vedere slabă, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981
23. Taflan Aurel, Mușu Ionel (coord.) – Terapia educațională integrată, Editura Pro Humanitate, București, 1997

24. Ungureanu Dorel – Copii cu dificultăți de învățare, Editura Didactică și Pedagogică , București, 1998
25. Verza Emil – Psihopedagogia specială, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1994
26. Verza Emil, Verza Emil Florin – Psihologia vârștelor, Editura Prohumanitate, București, 2000
27. Verza Emil Florin – Introducere în psihopedagogia specială și asistență socială, Editura Fundației Humanitas, 2002
28. Vlad Mircea, Ghilaș Ileana, Cozma Adrian, Vasiliu Coca – Marlena – Dicționar enciclopedic de Psihopedagogie specială, Editura Fundației Culturale Marin Speteanu, București, 2009
 - ❖ HG 1251/2005 privind unele măsuri de îmbunătățire a activității de învățare, instruire, compensare, recuperare și protecție specială a copiilor/elevilor/tinerilor cu cerințe educative speciale din cadrul sistemului de învățământ special și special integrat

E. TEMATICA PENTRU METODICA DISCIPLINEI TERAPIA EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

- I. Didactica-teorie generală a procesului de învățământ
 1. Obiectul și funcțiile didacticii psihopedagogiei speciale
 2. Direcții de dezvoltare ale didacticii contemporane
 3. Finalitățile didactice și funcțiile lor
 4. Tipologia și dinamica obiectivelor educaționale
- II. Procesul de învățământ – cadrul principal de desfășurare a activității instructiv-educative, de recuperare și integrare a elevilor cu CES
 1. Elementele componente ale procesului de învățământ și interacțiunea dintre ele
 2. Procesul de învățământ ca relație dintre predare-învățare-evaluare
 3. Principiile procesului de învățământ
 4. Caracterul formativ-educativ al programului de terapie educațională complexă și integrată și al programului de sprijin pentru elevii cu CES integrați în învățământul de masă

III. Proiectarea, organizarea și desfășurarea activității didactice la disciplina Terapia Educațională Complexă și Integrată

1. Componentele curriculumului național: planuri-cadru (trunchi comun, curriculum diferențiat, curriculum la decizia școlii/curriculum în dezvoltare locală), programe școlare, manuale școlare, auxiliare curriculare; alți termeni de referință ai curriculumului național: arii curriculare, discipline, module, standarde curriculare. Conținutul învățământului special.
2. Proiectarea curriculumului în dezvoltare locală sau la decizia școlii de tipul: aprofundare/ extindere/ opțional ca disciplină nouă.
3. Competențele predării-învățării-evaluării la disciplina Terapia Educațională Complexă și Integrată. Competențe generale, competențe specifice. Operaționalizarea obiectivelor/ competențelor.
4. Proiectarea activității didactice: planificare calendaristică, proiectarea unității de învățare, proiecte de activități didactice (pentru diferite tipuri de lecții și activități educațional-terapeutice), proiectarea de activități de învățare intra-, inter- și transdisciplinare, adaptări curriculare pentru elevii cu CES, planuri de intervenție personalizate.

II. Strategii didactice utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare la disciplina Terapia Educațională Complexă și Integrată. Strategii și modalități de integrare în lecție/activitate educațional terapeutică a unor lucrări cu conținut practic-aplicativ.

1. Metode didactice specifice: clasificare, prezentare, caracterizare, utilizarea metodelor centrate pe elev/ tehnicilor de învățare prin cooperare.
2. Forme de organizare a activității educațional-terapeutice: clasificare, caracterizare.
3. Mijloacele de învățământ și integrarea lor în procesul de predare-învățare-evaluare.
 - 3.1 Funcțiile didactice ale mijloacelor de învățământ.
 - 3.2 Tipuri de mijloace de învățământ și caracteristicile lor.
 - 3.3 Particularități ale utilizării mijloacelor de învățământ în educația specială.
4. Mediul de instruire, mediul relațional și mediul comunicațional. Utilizarea tehnologiei informației și comunicării în construirea unor medii active de instruire. Tipuri de relații specifice educației speciale.
5. Însușirea instrumentelor de bază ale cunoașterii/învățării: citit-scrisul și calculul matematic

- 5.1. Activitatea școlară formativă în vederea achiziționării și consolidării abilităților și deprinderilor pentru citit-scris la diferite categorii de deficiențe. Abilitatea manuală, pregrafia și grafia – etape ale însușirii scrisului. Etapele însușirii cititului la copilul cu deficiențe. Citit-scrisul în Braille. Particularități ale citit-scrisului în cazul copiilor cu surditate și surdo-cecitate.
 - 5.2. Specificul formării competenței de calcul aritmetic la copilul cu deficiențe. Formarea conceptului de număr natural. Numerația. Operația cu numere naturale. Specificul rezolvării problemelor la diferite tipuri de deficiențe.
6. Evaluarea procesului instructiv-educativ-recuperativ-compensatoriu și de integrare, a progresului și a rezultatelor școlare în concordanță cu obiectivele curriculare și criteriile de performanță din standardele de evaluare.
- 6.1. Evaluarea, componentă fundamentală a procesului de învățământ: obiective, funcții, tipuri de evaluări, caracterizare.
 - 6.2. Metode de evaluare: tradiționale și complementare (tipuri și caracterizare).
 - 6.3. Calitățile instrumentelor de evaluare: validitate, fidelitate, obiectivitate și aplicabilitate.
 - 6.4. Tipologia itemilor: definiție, clasificări, caracteristici, domenii de utilizare, reguli de proiectare, modalități de evaluare și de notare.

F. BIBLIOGRAFIE PENTRU METODICA DISCIPLINEI TERAPIA EDUCAȚIONALĂ COMPLEXĂ ȘI INTEGRATĂ

1. Casteilla Andre – Scrierea cursivă modernă, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977
2. Cerghit Ioan, Neacșu Ioan., Pânișoară Ioan Ovidiu, Potolea Dan – Prelegeri pedagogice, Editura Polirom, Iași, 2001
3. Cerghit Ioan – Metode de învățământ, Editura Polirom, Iași, 2006
4. Cerghit Ioan, Radu T. Ion, Popescu Eugenia, Vlăsceanu Lazăr – Didactica. Manual pentru clasa a X-a-licele pedagogice, Editura Didactică și Pedagogică RA, București, 1997
5. Cosmovici Andrei – Psihologia școlară, Editura Polirom, Iași, 1998
6. Crețu Carmen – Curriculum individualizat și personalizat, Editura Polirom, Iași, 1998

7. Cucuș Constantin – Pedagogie generală, Editura Polirom, Iași, 2000
8. Geissler Erick – Mijloace de educație, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
9. Gherguț Alois – Sinteze de psihopedagogie specială, Ghid pentru concursuri și examene de obținere a gradelor didactice, Editura Polirom, Iași, 2005
10. Gherguț Alois – Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Strategii diferențiate și incluzive în educație, Editura Polirom, Iași, 2006
11. Iftimie Gheorghe – Jocuri logice pentru preșcolari și școlarii mici, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977
12. Ionescu Miron, Radu Ioan – Didactica modernă, Editura Dacia Cluj, 2004
13. Macovei Elena – Pedagogie. Propedeutică. Didactică, Editura Didactică și Pedagogică RA, București, 1997
14. Mara Daniel – Strategii didactice în educația incluzivă, Editura Didactică și Pedagogică RA, București, 2009
15. Mușu Ionel, Taflan Aurel (coord.) – Terapia educațională integrată, Editura Pro Humanitate, București, 1997
16. Neacșu Ioan – Metode și tehnici de învățare eficientă, Editura Militară, București, 1990
17. Nicola Ioan – Tratat de pedagogie școlară, Editura Aramis, București, 2000
18. Nicola Ioan, Farcaș Domnica – Teoria educației și noțiuni de cercetare pedagogică. Manual pentru clasa a XI-a școli normale, Editura Didactică și Pedagogică București RA, 1994
19. Oprescu Nicolae – Modernizarea învățământului matematic în ciclul primar, Editura Didactică și Pedagogică București, 1974
20. Păunescu Constantin, Mușu Ionel – Metodologia învățării matematicii la deficienții mintali, Editura Didactică și Pedagogică București, 1981
21. Radu Gheorghe – Psihopedagogia dezvoltării școlarelor cu handicap, Editura Didactică și Pedagogică București, 1999
22. Radu Gheorghe – Psihopedagogia școlarelor cu handicap mintal, Editura Pro Humanitate, București, 2000
23. Stoica Adrian (coord.) – Evaluarea curentă și examenele, Ghid pentru profesori, Editura Prognosis, București, 2001
24. Sima Ioan – Psihopedagogia specială: studii și cercetări, vol. I, vol. II, Editura Didactică și Pedagogică București, 1998

25. Stănică Ilie, Mușu Ionel, Popa Mariana, Popovovici Doru Vlad, Rozorea Anca – Psihopedagogia specială – Deficiența senzorială, Pro Humanitate, București, 1997
26. Stoica Adrian – Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică, Editura Humanitas Educational, București, 2003
27. Ștefan Mircea – Educarea copiilor cu vedere slabă, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981
28. Ținică Silvia (coord.) – Repere în abordarea copilului dificil. Instrument de lucru pentru cadre didactice și consilieri, Editura Eikon, Cluj Napoca, 2004
29. Verza Emil – Disgrafia și terapia ei, Editura Didactică și Pedagogică București, 1983
30. Verza Emil – Psihopedagogia specială , Editura Didactică și Pedagogică București, 1994
31. Vlad Mircea, Ghilaș Ileana, Cozma Adrian, Vasiliu Coca-Marlena – Dicționar enciclopedic de Psihopedagogie specială, Editura Fundației Culturale Marin Speteanu, București, 2009
32. Vlăsceanu Lazăr și Cerghit Ioan (coord.) – Curs de pedagogie, T.U.B., București, 1988
33. Vrăsmaș Ecaterina – Învățarea scrisului-o perspectivă comprehensivă și integrativă, Editura Prohumanitate, București, 1999

NOTĂ: Bibliografia pentru metodică de specialitate include și planurile-cadru, programele școlare pentru disciplina Terapia Educațională Complexă și Integrată (toți anii de studiu).

Autori:

Adrian COSMA, Inspectoratul Școlar al Municipiului București

Iolanda CĂTINEAN, Colegiul Europa Targu Mures

Mariana LAZĂR, Inspectoratul Școlar Județean Valcea

Diana MITRAN, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului

Dumitru PANȚA, Inspectoratul Școlar Județean Alba

Lica ZAHARIA, Inspectoratul Școlar Județean Prahova